

**POLSKA POD REŻIMEM KOMUNISTYCZNYM.
ROK 1945. ANATOMIA OKUPACJI KRAJU W RAPORTACH CYWILNYCH
I WOJSKOWYCH INSTYTUCJI RZĄDU RP NA UCHODŹSTWIE**

CENTRALNY
PROJEKT
BADAWCZY

IPN

UCHODŹSTWO,
EMIGRACJA
NIEPODLEGŁOŚCIOWA
1939-1990

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

**POLSKA POD REŻIMEM KOMUNISTYCZNYM.
ROK 1945. ANATOMIA OKUPACJI KRAJU
W RAPORTACH CYWILNYCH
I WOJSKOWYCH INSTYTUCJI RZĄDU RP NA UCHODŹSTWIE**

WSTĘP, WYBÓR I OPRACOWANIE NAUKOWE
JOLANTA MYSIAKOWSKA-MUSZYŃSKA, WOJCIECH J. MUSZYŃSKI

WARSZAWA 2023

Recenzenci
prof. dr hab. Bogdan Chrzanowski
dr hab. Krzysztof Kaczmarek

Redakcja
Robert Jankowski

Korekta
Wojciech Kujawa

Indeks
Jolanta Mysiakowska-Muszyńska
Wojciech J. Muszyński

Skład i łamanie
Wojciech Czaplicki

Projekt okładki
Kazimierz Krajewski

Na okładce
Żołnierz polski z flagą biało-czerwoną i dwaj żołnierze sowieccy,
Warszawa, 17 stycznia 1945 r. Fot. East News.

Druk i oprawa
Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia Sandomierz sp. z o.o.
ul. Żeromskiego 6A, 27-600 Sandomierz

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Warszawa 2023

Publikacja przygotowana w ramach prac naukowo-badawczych
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

ISBN 978-83-8229-820-8

Zapraszamy
www.ipn.gov.pl
www.ksiegarniaipn.pl

Wydawnictwo
Instytutu Pamięci
Narodowej

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Nr 1. 1945, Londyn – Opracowanie Wydziału Społecznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Rządu RP na Uchodźstwie nr 3/45 pt. „Kraj w pierwszej połowie 1945 roku”	21
Nr 2. [1945, b.m.] – Relacja nowozelandzkiego jeńca dotycząca stanu bezpieczeństwa i sytuacji żywnościowej w Polsce oraz stosunku Polaków do Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych w okresie od stycznia do czerwca 1945 r. . . .	104
Nr 3. 1945 luty 4, Londyn – Raport Oddziału Specjalnego Sztabu Naczelnego Wodza na temat sytuacji politycznej i gospodarczej na ziemiach polskich oraz działań Armii Czerwonej i NKWD	108
Nr 4. 1945 luty 8, [b.m.] – Wyciąg z meldunków krajowych przywiezionych przez kuriera N. na temat sytuacji we Lwowie pod okupacją sowiecką oraz stosunku Armii Czerwonej do Armii Krajowej	114
Nr 5. 1945 marzec 6, Londyn – Raport Oddziału Specjalnego Sztabu Naczelnego Wodza na temat polityki Rządu Tymczasowego oraz aresztowań i deportacji Polaków z Białegostoku i Grodna	130
Nr 6. 1945 marzec 31, Londyn – Raport zastępcy szefa Sztabu Naczelnego Wodza dla Spraw Krajowych gen. Stanisława Tatara dotyczący sytuacji na ziemiach polskich sporządzony na podstawie relacji byłych żołnierzy Armii Krajowej	134
Nr 7. 1945 kwiecień 13, [b.m.] – Informacje uzyskane przez Oddział Specjalny Sztabu Naczelnego Wodza od jeńców wojennych na temat stanu zniszczeń na ziemiach polskich, deportacji oraz zachowania Armii Czerwonej w lutym 1945 r. . . .	136
Nr 8. 1945 kwiecień 27, Londyn – Raport Oddziału Specjalnego Sztabu Naczelnego Wodza na temat propagandy sowieckiej, sytuacji gospodarczej kraju, nastrojów społeczeństwa i odbudowy Warszawy	141
Nr 9. [1945 maj–czerwiec, b.m.] – Raport na temat polityki społeczno-gospodarczej Rządu Tymczasowego	147
Nr 10. [1945, po 6 maja, b.m.] – Sprawozdanie na temat sytuacji społecznej i ekonomicznej Polski sporządzone na podstawie relacji naocznych świadków	158
Nr 11. 1945 czerwiec 2, Londyn – Raport Oddziału Specjalnego Sztabu Naczelnego Wodza dotyczący represji wobec żołnierzy Armii Krajowej oraz deportacji w maju 1945 r.	165

Nr 12. 1945 czerwiec 6, Bruksela – Raport na temat działań oddziałów Armii Czerwonej należących do II Frontu Białoruskiego oraz stosunku żołnierzy sowieckich do ludności polskiej i niemieckiej w okresie od 28 kwietnia do 23 maja 1945 r.	170
Nr 13. [1945, po 21 czerwca, Londyn] – Relacja anonimowego uciekiniera z Polski na temat warunków życia w kraju w okresie do 21 czerwca 1945 r. ...	173
Nr 14. 1945 lipiec 7, [b.m.] – Sprawozdanie ppłk. Antoniego Olechnowicza „Pohoreckiego”, komendanta Okręgu Wileńskiego AK, dotyczące działalności polskiego podziemia w Wilnie, stosunku ludności polskiej miasta do okupacji sowieckiej, warunków bytowych w więzieniach, pomocy dla aresztowanych oraz ekspatriacji Polaków z Wileńszczyzny	177
Nr 15. 1945 sierpień 14, [b.m.] – Odpis raportu dla dowódcy 2. Korpusu Polskiego na temat położenia ludności żydowskiej, przyczyn jej emigracji do Palestyny oraz stosunku do sprawy polskiej i Rządu RP na Uchodźstwie	194
Nr 16. 1945 sierpień 15–31, [b.m.] – Sprawozdanie dotyczące nastrojów w Armii Czerwonej, armii Żymierskiego oraz grabieży dokonywanych przez wojska sowieckie	200
Nr 17. 1945 sierpień 23, Londyn – Tłumaczenie raportów wywiadu Stanów Zjednoczonych na temat sytuacji na ziemiach polskich przekazane do Sztabu Naczelnego Wodza	206
Nr 18. 1945 wrzesień, [b.m.] – Informacje uzupełniające dotyczące represji wobec żołnierzy podziemia niepodległościowego, stanu bezpieczeństwa oraz sytuacji w szkolnictwie wyższym w kwietniu 1945 r.	217
Nr 19. 1945 wrzesień, [b.m.] – Relacje Jana Andrzejewskiego i Jana Matysiaka, uciekinierów z Polski, z pobytu w kraju w okresie 5–17 sierpnia 1945 r.	219
Nr 20. 1945 wrzesień 10, Londyn – Informacje dotyczące sytuacji na ziemiach polskich przesłane przez Tadeusza Gwiazdowskiego do Gustawa Potworowskiego, przedstawiciela Rządu RP na Uchodźstwie w Lizbonie, na temat grabieży dokonywanych przez Armię Czerwoną oraz warunków funkcjonowania Ambasady Wielkiej Brytanii w Warszawie	223
Nr 21. 1945 wrzesień 16, [b.m.] – Informacje dotyczące prześladowania Kościoła katolickiego za linią Curzona oraz starań o mianowanie Oskara Langego ambasadorem rządu warszawskiego w Stanach Zjednoczonych.	225
Nr 22. 1945 wrzesień 17, Paryż – Raport kpt. Stanisława Osieckiego z pobytu w Polsce w okresie luty–wrzesień 1945 r.	227
Nr 23. 1945 wrzesień 29, [b.m.] – Raport specjalny sporządzony na podstawie informacji przekazanych przez osobę zbiegłą z kraju w sierpniu 1945 r. dotyczący stanu bezpieczeństwa oraz sytuacji w Poznańskim, a także stosunku społeczeństwa do Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej.	235
Nr 24. 1945 październik, [b.m.] – Notatka sporządzona na podstawie informacji przekazanych z kraju dotycząca zniszczeń wojennych, stanu aprowizacji, przemysłu rolnego i misji UNRRA	238

Nr 25. 1945 październik, [b.m.] – Odpis meldunku dotyczącego sytuacji w Polsce sporządzonego na podstawie informacji pozyskanych z kraju	251
Nr 26. 1945 październik 2, Londyn – Analiza dotycząca warunków życia codziennego, nastrojów społecznych, szkolnictwa, armii i roli ludności żydowskiej w powojennej Polsce sporządzona w oparciu o raporty kurierów Rządu RP na Uchodźstwie	259
Nr 27. 1945 październik 23, [b.m.] – Odpis raportu kpt. lek. Bolesława Hercholda na temat stanu zdrowia ludności w Polsce	273
Nr 28. 1945 listopad 20 – 1946 styczeń 20, [b.m.] – Sytuacja na Wileńszczyźnie po wkroczeniu Armii Czerwonej: aktywność Związku Patriotów Polskich, represje wobec polskiego i litewskiego podziemia niepodległościowego	278
Nr 29. 1945 listopad 23, [b.m.] – Informacje dotyczące położenia ludności żydowskiej na ziemiach polskich oraz w Związku Sowieckim, a także sytuacji na Wileńszczyźnie po wkroczeniu Armii Czerwonej	292
Nr 30. 1945 listopad 24, [b.m.] – Informacje dotyczące sytuacji na Wileńszczyźnie i w Polsce centralnej w połowie 1945 r.	297
Nr 31. 1945 listopad 27 – grudzień 10, [b.m.] – Informacje dotyczące sytuacji politycznej w kraju: kwestia wyborów do sejmu, zwalczanie Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz działalność biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego	302
Nr 32. 1945 [grudzień, b.m.] – Raport dotyczący sytuacji w ruchu podziemnym w kraju, aresztowania płk. Jana Rzepeckiego i dokonanej przez niego dekonspiracji struktur przed władzami komunistycznymi	306
Nr 33. [1945, po 15 grudnia, b.m.] – Sprawozdanie por. Jana Morelewskiego „Rolanda” dotyczące powojennej sceny politycznej w Polsce oraz amnestii z 1945 r.	311
Nr 34. 1945 grudzień 28, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny por. Tadeusza Chrzanowskiego z 19 listopada 1945 r. na temat rozlokowania Armii Czerwonej na ziemiach polskich, sytuacji społeczno-politycznej oraz położenia ludności żydowskiej	314
Nr 35. 1945 grudzień 30, [b.m.] – Analiza dotycząca rzekomego antysemityzmu w Polsce oraz przyczyn emigracji ludności żydowskiej	340
Nr 36. [1945, b.m.] – Relacja dotycząca odbudowy Warszawy i warunków życia panujących w stolicy	342
Nr 37. [1945, b.m.] – Raport na temat nastrojów wśród Polaków, stosunku do ZSRS, rządu warszawskiego, ekspatriacji i osadnictwa na ziemiach zachodnich	344
Nr 38. [1945, b.m.] – Relacja Polaka z pobytu w kraju dotycząca nastrojów społecznych i stosunku do Stanisława Mikołajczyka	348
Nr 39. [1946, b.m.] – Sprawozdanie por. Piotra Czartoryskiego, wysłannika Komendy Głównej dawnej AK, dla dowództwa 2. Korpusu Polskiego sporządzone na podstawie informacji przekazanych przez przedstawicieli niekoncesjonowanych środowisk politycznych	351

Nr 40. 1946 styczeń 9, [b.m.] – Relacja Jana Wojciechowskiego z pobytu w Polsce na przełomie listopada i grudnia 1945 r.	376
Nr 41. [1946, po 17 marca, b.m.] – Informacje pozyskane od osoby zbiegłej z kraju dotyczące zabiegów propagandowych stosowanych przez władze komunistyczne	379
Wykaz skrótów	384
Indeks	389